

Nr 287.

Av herr **Lindman m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i lantarbetarefrågan.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därtill givna bemyndigande har chefen för kungl. jordbruksdepartementet nyligen tillkallat ett antal sakkunnige för avgivandet av förslag på den s. k. jordfrågans område. De arbetsdirektiv dessa sakkunnige erhållit kunna, utan att det här är vår avsikt att ens i någon mån ingå på deras lämplighet, vare sig i och för sig eller med hänsyn till de nuvarande tidsomständigheterna, sammanfattas sålunda: utvägar skola sökas att i största möjliga utsträckning bevara och överföra jorden i den verkligt jordbrukande befolkningens ägo eller besittning och vidare sådana, som avse underlättandet av jordanskaffning åt besittningslösa, främst ur de jordbruksarbetande klassernas led.

Även under antagande av, att de sakkunnige t. o. m. i mycket hög grad skulle lyckas med sin uppgift, har emellertid därmed icke jordfrågan här i landet, begreppet taget i dess vidaste nationalekonomiska och sociala betydelse, erhållit sin lösning. Det gäller också att tillse bland annat, att jordens besittare och brukare äro sina uppgifter fullt vuxna, och detta icke endast med hänsyn till innehavet av erforderlig yrkeskunskap utan också med avseende på ekonomiska förutsättningar att lyckas i densamma. Detta i sin tur är ett mycket sammansatt problem och av mycket större aktualitet än det, som rör de förändringar i besittningsförhållandena, vilka det enligt direktiven är de sakkunniges uppgift att söka förbereda. Gäller detta — nämligen att jordbrukaren skall vara sin uppgift fullt vuxen — redan i hög grad beträffande den nuvarande generationen av jordbesittare eller blivande sådana, som utan egen ekonomisk prestation, t. ex. genom arv, komma i besittning av jord, så gäller det naturligtvis i ännu mycket högre grad de blivande

jordbesittare, som skola bygga sin framtid såsom självständiga jordbrukare helt och hållet på egna händerns arbete, och härmed äro vi inne på den del av detta synnerligen omfattande problem, som enligt vårt förmenande före alla andra kräver beaktande, icke minst då med hänsyn till tidsomständigheterna: *jordbruksarbetarefrågan*.

Denna fråga kan skärskådas ur trenne synpunkter: samhällets, arhetsgivarens och arbetarens. Vi skola här så mycket som möjligt bemöda oss om att hålla den andra av dessa utanför, dels för att icke bli missförstådda med hänsyn till våra avsikter, och dels, när det är vår bestämda uppfattning, att de skiljaktigheter i åskådning, som kunna finnas, redan nu äro och i ännu högre grad efter reformer av den art, som föresvävat oss, skola bli av föga reellt innehåll.

Vad den samhälliga synen på frågan beträffar, förefaller det uppenbart, att samhällets intresse av, att en jordbruksarbetare förvandlas till självständig utövare av jordbruksdrift, *ekonomiskt* sett framkommer först i den stund, arbetaren därigenom blir i stånd att på ett nationalekonomiskt riktigt sätt öka värdet av sin produktion, och *socialt* sett i den mån arbetaren beredes tillfälle till ett rikare och mera utvecklingsmöjligt liv i samhällsnyttig mening för sig och sin familj.

Vad så gäller frågan, under vilka omständigheter det skall anses önskligt att sätta jordbruksarbetaren för hans egen skull i besittning av jord, bör detta för det första icke ske, förrän vissa garantier finnas för, att han överhuvud taget är i stånd att sköta jorden självständigt. Och före denna tidpunkt finnes det åtminstone för staten ingen anledning att genom upppoffringar av ena eller andra slaget bereda honom ett dylikt tillfälle, snarare tvärtom. För det andra synes det, som om vissa förutsättningar borde finnas för, att han genom övergång till självständig jordbrukare åtminstone bör kunna bibehålla sin hittillsvarande sociala och ekonomiska standard samt ha välberättigat hopp om att kunna ytterligare förbättra densamma. Och här har man då bl. a. att taga i betraktande, att han äger den ekonomiska motståndskraft, som tillåter honom att väl genomkämpa de första och hårdaste åren på sin nya bana.

Ser man härefter till, huru sådana förutsättningar som de här nämnda skola kunna skapas hos det stora antalet av landets jordbruksarbetare, så skall man snart finna, att det blir genom åtgärder, som även ur *arbetsgivaresynpunkt* framträda som önskliga med hänsyn till frågan om kvarhållande vid jordbruket av en arbetarestam, vil-

ken är fullt tillräcklig för brukandet även av den jord, som icke kan skötas uteslutande med hjälp av jordbrukarens egen och hans familjs arbetskraft. Vi skola här icke närmare gå in på de förhållanden, som föranleda till den uppfattningen, att just under den tid, som nu stundar, jordbruket skall mötas av en synnerligen hård konkurrens om arbetskraften. Vi påpeka endast, att det med hänsyn till landets förmåga av självförsörjning under stundande år är en fråga av yttersta aktualitet att på detta område snabbt taga itu med de reformer i jordbruksarbetarefrågan, vilka kunna befinnas önskliga.

Nu ha visserligen de jordbruksakkunnige blivit anbefallda att vid sidan av sin huvuduppgift jämväl ägna uppmärksamheten åt jordbruksarbetarefrågan. Men förutom det att deras uppgift är krävande nog ändå och kan beräknas för sitt utförande erfordra avsevärd tid, så förefaller det, som om de sakkunnige icke urvalts med hänsyn till, att det även skulle ingå i deras uppgift att upptaga denna fråga till en allsidig utredning.

Denna viktiga fråga synes oss därför böra i någon annan form bli föremål för statsmakternas uppmärksamhet.

För att visa i vad riktning, enligt vår mening, ett ingripande på detta område bör gå, och vilka problem det här gäller, vilja vi peka på en del förhållanden på jordbruksarbetareområdet.

För jordbrukets utveckling och framtid är rekryteringen såväl av lantarbetarestammen som de självständiga jordbrukens innehavare av grundläggande betydelse. Därvid gäller framför allt att vid jorden i största möjliga utsträckning behålla de vid denna uppvuxna och särskilt den bättre delen bland dessa. Tyvärr har detta ej alltid kunnat ske, beroende bl. a. på de större möjligheter, som andra näringar erbjudit eller ansetts erbjuda, eller andra orsaker, såsom den s. k. »vantrevnaden» på landsbygden.

Vad då denna sistnämnda angår, så har den dels en social och dels en ekonomisk bakgrund. För att motarbeta vantrevnaden ur social synpunkt kräves det omfattande åtgärder för ökad upplysning åt och social lyftning av landsbygdens arbetare såväl som annan dess ungdom. Detta är enda vägen att ur det allmänna medvetandet utplåna den känsla av någon sorts lantarbetarens mindervärdighet gentemot stadsarbetaren, vilken onekligen finnes rätt allmänt utbredd och vilken i mycket hög grad måste antagas inverka ofördelaktigt på lantarbetarnas syn på sig själva och på betydelsen av deras gärning.

I den för varje människas trevnad så betydelsefulla bostadsfrågan har mycket försummats. Lantbruket äger emellertid stora möjligheter att tillredsställande lösa denna, större än andra näringar. De oerhört stegrade omkostnaderna på materialier och arbetskraft ha dock väsentligen försvårat bostadsfrågans lösning och påkalla ovillkorligen lånemöjligheter mot rimlig ränta för de jordbrukare, som sakna egna kapitaltillgångar att insätta för ändamålet.

Man kan resa det spörsmålet, huruvida staten kan och bör tillhandahålla sådana lån. För statsätgård talar den omständigheten, att lånerörelsen därigenom snabbare komme i gång, mot densamma att staten, förutom svårigheten att kunna tillhandahålla penningar, näppeligen kan direkt ingripa i ett åliggande, som påvilar den enskilde. Närmast kan man tänka sig en kombination mellan den längre fram skisserade egnahems- och sparkasseverksamheten och ett statsingripande i form av en viss garanti och av förvaltningsbidrag.

Den låneverksamhet, som kan ifrågakomma, bör dock byggas på sunt affärsmässiga principer och ej som någon form av välgörenhet. I senare fallet blir den dömd till allt för stor begränsning, emedan en större ränteförlust icke kan bäras.

Arbetet måste även inriktas därpå att i görligaste mån förbilliga byggandet, vilket delvis kan ernås genom en sträng standardisering av byggnadstyper och därtill hörande materialier och inredning. Härvidlag torde det allmänna kunna ingripa endast genom instruktionsverksamhet och genom att utarbета och tillhandahålla ritningar för normaltyper av arbetarebostadshus.

Bland förmåner, som lantarbetare kunna erhålla framför industriarbetare, äro trädgård och planteringsland, eventuellt även mindre jordbruk. Mycket har härutinnan försummats såväl av arbetsgivarna genom att icke tillhandahålla nödig jord eller söka väcka intresse för saken som av arbetarna genom bristande intresse för erbjudna möjligheter. Även om det allmänna härvidlag icke kan direkt ingripa med föreskrifter, bör dock en utredning taga sikte på här angivna förhållanden. Detsamma gäller möjligheten för lantarbetaren att förskaffa sig en ökad inkomst genom bedrivandet av en del binäringar, som lämpa sig för en person i hans ställning, såsom svin- och hönsskötsel, biodling m. m.

De år, som nu stunda med deras genom höga anspråk på arbetslön fördyrade arbete, komma säkerligen, om vi skola ha hopp om att reda oss mot den utländska konkurrensen, att kräva djup-

gående åtgärder för åstadkommandet av en bättre arbetets organisation. Och att inom industrien ögonen härför finnas öppna, har man redan nu sett åtskilliga tecken på. Jordbrukets ställning gentemot industrien i konkurrensen om arbetskraft vållar, att kravet på förbättringar och reformer i här ifrågavarande avseende även kommer att i hög grad framträda för jordbruksnäringens del. Och då en rationell »arbetets organisation» måhända ställer t. o. m. större krav på arbetaren inom jordbruket än vad fallet är inom åtminstone vissa grenar av industrien, så har härigenom frågan om landsbygdsungdomens daning redan från tidiga år för dess blivande kall med all rätt kommit att framträda såsom ett problem av synnerligen stor räckvidd. Till samma område hör vidare frågan om åtgärder till förmån för jordbruksarbetarnas fortgående fackliga utbildning i sitt yrke fram till den punkt, då mogenheten att träda till som en duktig, självständig jordbrukare påkallas.

En annan fråga av stor vikt är att åstadkomma avlöningsreformer, som, på samma gång de för arbetaren medföra största möjliga reala utbyte, icke bli för arbetsgivaren allt för betungande. Även här återkommer man till frågan om arbetets organisation och till medlen för framdrivandet av en högre grad av arbetsintensitet. Det kan icke nekas, att lantarbetarnas ekonomiska ställning nära sammanhänger med jordbruksdriftens ekonomiska möjligheter, liksom det icke kan begäras eller i längden är utförbart att bringa upp lantarbetarna till en jämförelsevis hög avlöning, där ej jordbrukets allmänna ekonomiska ställning medgiver sådant. Otvivelaktigt har jordbruket härutinnan besuttit mindre möjligheter än en hel del andra näringar, och så torde i viss mån vara fallet även i närvarande stund. Det ligger i öppen dag, att en våldsam nedpressning av prisen på jordbruksalster måste verka hämmande på en eventuell lösning av lantarbetarefrågan genom bättre bostads- och löneförhållanden.

Bland erforderliga reformer till lantarbetarnas bästa måste även räknas en revision av tjänstehjornsstadgan. Den nu gällande lämpar sig icke efter nutida förhållanden, vare sig på arbetsmarknaden eller ifråga om arbetsgivares och arbetares personliga ställning till varandra.

Åtskilliga av de här framhållna synpunkterna ingå i det betänkande i frågan, vilket i slutet av förra året framlades av en av Sveriges Allmänna Landtbrukssällskap tillsatt kommitté. Detta kom-

mittébetänkande — vilket icke angiver sig såsom innehållande annat än grundlinjer för ett fortsatt arbete — synes oss väl kunna tjäna denna sin angivna uppgift, och det lämnar till vissa delar en synnerligen god orientering angående de problem, som det här är fråga om.

Särskilt vilja vi fästa uppmärksamhet vid det av kommittén framlagda förslaget om anordnande till förmån för jordbruksarbetarna av en dessas och deras arbetsgivares gemensamma sparverksamhet, vars syfte skall vara att vid den tidpunkt, då arbetaren eljest är beredd att sätta plogen i egen jord, skänka honom tillgång till det rörelsekapital, han ofrånkomligt behöver för att kunna begynna arbetet i sin nya ställning, eller ock till en tryggad ålderdom. Till sin *princip* förefaller detta förslag vara av djupt ingripande betydelse och dess realiserande under den form, som vid en närmare utredning av frågan kan befinnas lämplig, skulle helt säkert både ur arbetsgivare- och arbetaresynpunkt som ock ur mera allmän sådan vara av stor betydelse. Ty intet kan säkerligen inverka mera livande på den unge jordbruksarbetaren än vissheten om att efter ett visst antal år av arbete hos andra och med rimliga uppoffringar kunna träda till sin egen jord eller att i alla händelser ha sin ålderdom tryggad.

*

Vi våga tro, att utan full hänsyn till de här nämnda och andra liknande synpunkter bliva än så genomgripande egentliga jordreformer av underordnad betydelse; de kunna t. o. m. lätt bli till verklig och djupgående skada.

Med anledning av det anförda hemställa vi sålunda,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, med beaktande av de synpunkter som här framhållits, låta utreda lantarbetarefrågan och för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 30 januari 1919.

Arvid Lindman

Gust. Odqvist

P. Nilsson,

Bonarp.

A. Henrikson

David Norman

Carl Hederstierna

<i>Emil Bengtsson</i>	<i>Edvard Lithander</i>	<i>S. Welin</i>
<i>Arthur Gustafsson,</i> <i>Kasenberg.</i>	<i>Sven Lübeck</i>	<i>Pehr Aug. Andersson</i>
<i>Oscar N. Olsson</i>	<i>Joh. G. Svensson</i>	<i>Sigurd A. Carlsson</i>
<i>Cornelius Olsson</i>	<i>J. Erlansson</i>	<i>B. Corneliusson</i>
<i>Nils Svensson</i>	<i>A. V. Isaksson</i>	<i>Ax. Sundling</i>
<i>Nils Månsson</i>	<i>P. Lidström</i>	<i>Karl Magnusson</i> <i>Skövde.</i>
<i>C. J. Öberg</i>	<i>Daniel Pettersson</i>	<i>Walter Kant</i>
	<i>J. A. Jonsson.</i>	

